

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: DR. RÉVÉSZ IMRE.

FŐMUNKATÁRS: DR. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

„Papképzés.”

E lap folyó évi 7. számának vezető helyén a fenti címen, „Világi” aláírással egy cikk jelent meg, amely — azt hiszem — velem együtt nemcsak minden önérzetes gyakorló lelkipásztort, hanem anyaszentegyházunk jövője felett aggódó világi emberünket is mélységes szomorúsággal töltött el. Ajánlom elolvasásra és átgondolásra. Én csak annyit említek meg belőle, amennyi álláspontom megértéséhez feltétlenül szükséges.

A lelkipásztorokat két részre osztja. Egyik csoport komolyan dolgozott, tanult, a másikat a tanárok irgalma vont a keresztül az évfolyamokon. Ez „abban az édes tudatban él, hogy ő ugyan megtanult mindent, amit egy theologusnak tudni kell s nincs olyan hatalom, mely őt arra, hogy predikációnál egyebet tanuljon, valaha is rábírhassa”.

Eddig valahogy rendén van, amint a cikkíró is megállapítja, hiszen „a világot kormányozni is elég kevés bölcsesség” (sic!). Nagyobb baj ennél, hogy még a tanulni szeretők nagyobb többsége is az iskola elvégzése után „az élet realitásai felé fordul”. Módszere pedig: „szép, kaeskaríngós frázisokat tanulni be, nem fontos, ha senkisémet érti, fejleszteni a hangot minél erősebbre és megkeresni a megfelelő társaságot. *Nem fontos, hogy vallásos, tisztességes emberek és jóhírű asszonyok alkossák a társaságot.*” Ezek szóról-szóra vett idézetek. Az utolsóelőtti bekezdést már szégyenlem leírni. Csak azt említem meg belőle, hogy mindezek felett az egyházi előljárók „ájtatosan behunyják legalább az egyik, de talán mindkét szemüket”.

Nem szomorú kivételképen említ szórványos eseteket, hanem általános megállapításokat tesz.

Akarjuk hinni, hogy a cikk írója keserű nekibúsulásában írhatta ezeket a megdöbbentő invektívákat a református lelkipásztorok minden tiszteletet és elismerést megillető egyeteméről. Mert, ha ez csak részben is így van, végzetes állapotot jelentene egész egyetemes egyházunkra nézve. Ha pedig való tényeket említ,

akkor két kézzel verjük félre a harangot, mert „proximus iam ardet Ucalegon”. De, akkor aztán nevéket és tényeket kérünk. Tiszta vizet a pohárba! Mert, aki ilyen szégyenletes dolgokat tűr intra muros, annak magának sincs joga ahhoz, hogy erkölcsbíró legyen.

Különben pedig az én legszentebb meggyőződésem, hogy ennek a cikknek ebben a tónusban és ezekkel a megállapításokkal, mégha elejétől végig szintiszta igazságot tartalmazna, még akkor sem a Debreceni Protestáns Lapban volna helye, hanem iktatószám alatt valamelyik egyházi bíróságnál, vagy legjobb esetben a „Szív”-ben, vagy a „Magyar Kultúra”-ban.

Orosz Tamás.

A cikkíró válasza.

Lapunk szerkesztője közölte velem, hogy Orosz Tamás tiszteletes úr a cikk szerzőjének bizalmas megnevezését is kérte.

Azt hittem, a Debreceni Protestáns Lap olvasói tudhatják, hiszen a legtöbb esetben nagyon is világosan mutatja az írásom tartalma, hogy vagy másfél évtized óta a „Világi” aláírási cikkek szerzője én alulírott dr. Kun Béla vagyok.

Aztán azt is hittem, hogy a református lelkipásztorok a zsinati naplóból azt is tudhatják, milyen véleménnyel vagyok a református lelkipásztorok felől. Nagyon is nyomatékosan elmondtam a lelkészválasztási törvény tárgyalása alkalmával, hogy én, aki kis gyermekkorom óta — tehát elég régen — életem nagy részét töltöm református lelkipásztorok körében, ezeknek — minden foglalkozásban található kevés szomorú kivételtől eltekintve — túlnyomó nagy részét a legjobb és legtisztább erkölcsű embereknek ismerem.

Am éppen ez a magas és tiszteletteljes véleményem keserít el azok ellen, akik a szabálynak nem felelnek meg. Igenis, nekibúsulok és elkecserelem, amikor a református lelkipásztorok nemes palástját, amelyet eszményi tisztaságban láttam az édesapám vállán, sárbahurcolják. Sajnálom, hogy szomorú események rákényszerítettek a feljajdulásra. Azt hittem és azt

hiszem, hogy azok ellen, akik méltatlanok ez egyszerűségében is legdiszesebb ruhára, fel kell emelni szavunkat, mintahogy Jézus Krisztus korbácsot emelt azokra, akik a templomnak pedig csak az előcsarnokában bűnöztek.

Most Orosz Tamás tiszteletes úr megtanít arra, hogy nem az a bűnös, aki a palástot meggyalázza, hanem az, aki emiatt szót emelni mer.

Igenis, az a véleményem, hogy nem a diák-kor sokszor panaszolt elhanyagoltsága a főbaj, hanem az, hogy nem egyszer az is, aki proficit in studiis, deficit in moribus. Sőt ez a nagyobb baj, mert a gyöngye legények nem tudnak annyi veszedelmet okozni, mint azok, akik forma szerint jó képzettségűek.

Valóságos struccpolitika, ha nem valljuk be a szomorú igazságot, hogy egyházunk és papitestületünk tiszteletreméltó testén fekélyek vannak. A fekélyeknek nem az eltakarása, hanem a kioperálása a gyógyítás.

Olyan esetek, amiket említettem, valóban megfordultak az egyházi bíróságok előtt is. Magam is onnan veszem a sötét képet. És a kegyes szemhunyas igen sokszor megtörtént. Fegyelmi panasz, aztán választási visszaélés miatti panasz, aztán megint súlyos fegyelmi eset — ugyanazon ember ellen és a kegyes jóindulat engedti a bűnöst tovább garázdálkodni. Engedi egyházunkat és lelkipásztoraink jóhírét tovább moeskolni.

Abban igaza van Orosz Tamás tiszteletes úrnak, hogy az efféle eseteket, ha tudomásunkra jut, nem volna szabad eltűnni. De, viszont, nekem is igazam van, ha azt mondom, hogy a feljelentő nem kívánatos szerepét vállalni meddő szélmalomharc, ha látjuk, hogy a legilletékesebb tényezők — mert az csak nyilvánvaló, hogy a lelkipásztorok jóhírét megvédeni elsősorban a lelkipásztorok dolga volna — kegyes jóakarattal lehunyják a szemüket.

Aztán: gimnázista koromban egy előfordult rendetlenség alkalmával az osztályfőnökünk felhívta az osztályt, hogy jelentse, ki volt a rendetlenkedő. Hogy senki sem szólt, megbüntette az egész osztályt. Mikor pedig erre sem akadt feljelentő, szóról-szóra ezt mondta: **Én magukat nem kárhoztatom azért, hogy nem nevezik meg a bűnös társukat; de azt, aki tette, ha ezután sem jelentkezik, én nem tartom tisztességes embernek.**

És a fiú jelentkezett.

Végül még csak annyit, hogy Orosz Tamás tiszteletes úrnak az az állítása, hogy az én írásom, mégha a tartalma igaz is, akkor sem való máshova, mint ellenségeink sajtóorgánumbába, nem kevésbé súlyos vádat tartalmaz én ellenem.

Tessék tehát a saját recipéje szerint eljárni s ellenem, mint aki az egyházam iránti hűséget meg nem tartottam, tessék fegyelmi feljelentést tenni illetékes egyházi bíróságom előtt. Ott majd előadom, hogy mi alapon szóltam, meg-

mondom azt is, hogy kikről beszéltem. Ha nem mondtam igazat: büntessenek meg.

Kun Béla.

A felelős szerkesztő, a K. B. soraival az utolsó betűig teljesen egyetértve, a maga részéről még annak a kijelentését tartja szükségesnek, hogy: a szennyesünket, igaz, mindaddig zárt helyen kell mosni, amíg a zárt helyen való teljes és tökéletes kimosásának megvan a kellő lehetősége és minden biztosítéka. De, ha a szennyes a zárt helyen való állítólagos kimosás után is csak szennyes marad: nincs más mód, mint a nyilvánosság fórumán folytatni a tisztogatást. Ettől amint K. B. nem tágit, úgy én sem tágitok, mindaddig, amíg a lapra kettőnknek bármiféle formában befolyásunk lesz.

Révész Imre.

MEGBESZÉLÉS

Mímikri.

Ez a furcsa név a természeti világ élő szervezeteinek abbéli készségét és képességét jelenti, amellyel az állandó környezet színét és alakját legtöbbször önvédelmi, de más célszerűségi szempontból is, utánózni, magukra venni törekszenek. Sokszor csodálatosan szép és fantasztikusan érdekes példáit találjuk ennek a növény- és állatvilágban. Sőt tovább menve, megtaláljuk az emberek között is. Mert a társadalom kisebb-nagyobb egységeinek, főképen vidékenként szembeötlő, hasonló ruházódása, vagy a művelt társadalom hódolata a divat szeszélyes hóbortja előtt, mi volna más, mint a mímikri felé hajtó ösztönös erő tudatalatti működése, revelációja.

Én a ruhát eszményileg úgy tekintem, mint az emberi testnek nemcsak szükséges tartozékát, hanem szerves alkotórészét, amely vele nő, vele fejlődik, változik, átalakul és meghal. Tehát éppen úgy alá van vetve az evolúció szigorú törvényeinek, mint maga az ember. Egy pillantás az emberiség fejlődésére meggyőző bennünket arról, hogy ruházódásában, anyag, szín, forma és csín tekintetében, ugyanazt a szédületes iramot tartotta és ugyanazt a pályát futotta be az emberiség, mint a kultúra egyéb ágazataiban. És ez alól nem kivétel még a lelkipásztor ruházata sem. Mert amennyire különös múzeumi ritkaság ma már a középkor Landsknecht-, vagy az újabb kor krinolin-divatja éppen olyan kevésbé komoly és elfogadható ma a mult század deákos tógaviselete, vagy csizmás, szakállas lelkipásztortypusa. Tempora mutantur et nos mutamur in illis. Bizony, mi lelkipásztorok is változunk testben, lélekben, ruházatban, viseletben még akkor is, ha nem akarunk erről tudomást szerezni.

Éppen ezért elvi szempontból sem tudnék semmiféle szigorú megkötöttséget helyeselni a

lelkipásztorok ruházkodásában. Legfeljebb bizonyos irányelveket adnék, melyek mellett az egyéni ízlés is megtalálná a maga legkedvesebb formáit. Szerintem elég annak kötelező kimondása, hogy a lelkipásztor *a paláستtal együtt sötétszínű, komoly, tisztességes ruhát viseljen.* Ezt a biblia szelleme, a józan ész törvénye és a lelkipásztori hivatás szent komolysága is igazolja és érthetővé teszi, de ami ennél tovább megy és a ruházat alakját, színét és nagyságát igyekszik szorosabban meghatározni, pusztán rövidlátó orthodoxia, amely egyeseknek lehet igen szimpatikus, sajátos lelki diszpozíciójok miatt rájuk nézve bírhat a dogma értékével is, de semmiképpen sem lehet evangéliumi állásponton helyes és általánosan kötelező. Hiszen a református lelkipásztor nem külön ordó tagja. Ebből a szempontból nincs szüksége semmiféle formaruhára, hogy a papi tekintély igényelt többlete valamiképpen el ne sikkadjon, mint — természetesen — a klérusnál. A lelkipásztori szent szolgálat ünnepeit és méltóságát biztosítani a palást van hivatva, ami — és ez már igen nagy *esztétikai* hiba — sajnos, maga is annyiféle, ahány szabó készítette.

A palást alatt levő ruházat alakját, színét és nagyságát egyedül a lelkipásztor saját testalkata, ízlése és anyagi ereje határozhatja meg. Ennél a főszempont csak az lehet, hogy a palást és a ruha harmónikus összevágjon. Ne legyen pl. frakk, vagy mélyen kivágott mellényes szalonruha, amelyek főképpen a bálók speciális ruhadarabjai, de hogy emellett minek nevezik, teljesen mellékes. Nem fontos, hogy a zakó combközépig érjen, valamint az sem, hogy a nadrág feltétlenül és mindig csakis fekete nadrág legyen. (L. a D. P. L. f. é. 7. sz. R. I. Lelkeszi ruha és lelki ruha.)

A lelkipásztort én nem a világ örömeiről lemondó, valami speciális ruhába bujtatott, félszeg figurának tartom, aki ájtatos szemhunyorgatással botránkozik meg mindenben, ami örömet jelent. Aminthogy a keresztyénség sem lemondó aszkézis, hanem eleven, lüktető élet. Hanem *a lelkipásztor élete legyen teljesen hasonló a komoly, jó keresztyének életéhez,* akik együtt örülnek az örülőkkel és együtt sírnak a sírókkal. Ruházatban, magatartásban, beszédben és cselekedetben is legyenek egymáshoz hasonlósákok. A különbség köztük csak az lehet, hogy a lelkipásztor elhivatásának komoly felelősségérzetétől áthatva, fiatalon is legyen szénior, viselkedésével, életével, magatartásával és *ruházkodásával* is, sorozza magát az idősebb keresztyének közé.

Amit a polgári élet és szokás a ruhaviselet terén ünnepélyes és komoly alkalmakra elfogadott és állandósított, azt a lelkipásztor is, a fentiek szem előtt tartásával elfogadhatja és követheti. Nem tudom felfogni, hogy a combközépig érő zakó pl. miért volna komolyabb a rendes alakúnál. Nem tudom felfogni, hogy a csikos nadrág, amely a zsakettnek egyedüli

természetes és hűséges társa, amelyet az intelligens társadalom, még a legkomolyabb alkalmakkor — így temetésekén is — együtt visel, miért válik lehetetlenné, mielőtt a lelkipásztor veszi magára. Van olyan csikos nadrág, amelyik a sima feketétől alig különbözik, csak *ízlés* kell, amelyik kiválassza.

És itt körülbelül elérkeztünk a lelkipásztori ruhakérdés kulcsához. *Az ízlést kell fejleszteni theologus atyáinkfiában és saját magunkban is.* Fejlett ízlés mellett ez a kérdés magától megoldódik. Akinek ízlése nincs, bárhogy írja elő neki a törvény vagy szabályrendelet az öltözködést, csak nevetséges figurát csinál magából. A ruha színe és alakja mellett, sok fontos tényező van még, amely befolyásolja az alak harmónikus megjelenését: a szabás, a ruha rendes, tiszta állapota, az arc és hajviselet stb. Ezeknek irányító középpontja, kisugárzó fókusza az ízlés.

Azokról a lelkipásztortestvérekről, akik magukból a palástviselet idején is maskarát csinálnak, mert feltalálható rajtuk a szivárvány színének különböző kombinációja, csak azt gondolom, hogy ott már sokszor komoly, nagy hiba van, a legtöbbször súlyos jellembeli fogyatkozás, amelynek csak szimptomatikus kísérő jelensége az ízléstelen ruházkodás, mint a láz igen sokféle komoly betegségnek, de a bajt tüneti kezeléssel megszüntetni, gallér, nyakendő és nadrág előírásával, nem lehet. Ott gyakran cinizmus van jelen, ez a veszedelmes lelki betegség, amely a ruházkodásban nyilvánuló ordító ízléstelenségnél súlyosabb kilengésekre is könnyen ragadja az illető kollégát.

Én két segédlelkészt ismertem, akikről egyéb ruházkodási különlegesség mellett például azt is tudom, hogy nyári vasárnapokon sárga szandálban szoktak a szószekre felmenni. Az egyik tőlünk kitért és később — mint világi róm. kath. ember — sikkasztott is, a másik pedig teljesen elzüllött. Nem általánosítok vele, csak mintényt említem fel.

Társadalmi műveltséget adni a lelkipásztori generációnak, ízlését fejleszteni, finomságra nevelni s akkor mindig megtalálja a hivatásának igazán megfelelő komoly „papi ruha” típusát, ezek nélkül pedig sohasem. **Orosz Tamás.**

Nem akarok az orthodoxia mivolta és a keresztyén életöröm jogosultsága és határai tekintetében vitába bocsátkozni nagyon tisztelt szolgatársammal, minthogy úgy érzem, hogy a fölvetett kérdéshez ezeknek éppoly kevés közük van, mint a mimikri természettudományi tényeknek. Arra sem kívánok sok szót vesztegetni, amit már a multkori cikkem jegyzetében jeleztem, hogy t. i. a *szolgálaton kívüli* öltözködésben magam sem tartom sem szükségesnek, sem lehetségesnek a csak-feketét. Abban egyetértek vele, hogy az ilyen szolgálaton kívüli öltözködésben az *egyik* főszabályunk a jóízlés irratlan törvénye, amelyet természetesen állásunk kü-

lönleges komolysága speciálisan módosítani fog, mert szerintem világos, hogy egy *ugyanolyan jóízű* református lelkipásztor, meg gyógyszerészegéd a *mindennapi, polgári élet terén* sem fognak mindketten a szabadság ugyanolyan bő mértékével élni a ruházat szabása, színe, alakja stb. megválogatásában. Előttem egészen megdönthetetlenül tisztán áll, hogy a patikussegéd a ruházatkodás terén való *izléses* mimikrizésben is jóval messzebb mehet — állása tisztességének minden sérelme nélkül —, mint a lelkipásztor. Az alapeltérés köztem és kedves szolgatársam közt nyilván a *szolgálatbeli, palástalatti öltözködés* kérdésében áll fenn. Itt egyszerűen arra utalok, hogy úgy az egyházi törvény, mint az új liturgia szavai a palástalatti ruha *színe* tekintetében félreérthetetlen világossággal beszélnek. *A törvény pedig arra való, hogy megtartsuk.* S ez esetben annál bölcsőbb dolog a megtartása, mert ha egyszer arra az exegetikai álláspontra helyezkedünk, hogy a törvény szavaiban a „feketét” „sötétszínűre” kell érteni, akkor körülbelül mindenki a saját egyéni izlése szerint fogja megállapítani, hogy mi az a sötétszínű — és akkor pl az Orosz Tamás által idézett segédlelkészek is elhúzódhatnak ama bevehetetlen sánc mögé, hogy, hiszen, ők — sötétbarna szandált viseltek a palást alatt! Ugyanez áll a csikos nadrág kérdésére is: ami csikos, az szintén nem fekete. Hogy az izlést kell fejleszteni s akkor magától megoldódik minden? Nem gondolnám, mert először is nem mindenkinek az izlése fejleszthető egyformán gyors tempóban, másodsor pedig még fejlettebb izlés esetében is nagyon sok eltérés lehetséges, ami végül is a szabadoság izléstelen sokféleségét fogja előidézni, ha törvényes norma korlátai közé nem szorítják. Mi például kölcsönösen elismerjük egymásról Orosz Tamás barátommal, hogy jóízű emberek vagyunk, de én ő vele homlokegyenest ellentétben százszor szivesebben látok palást alatt fekete frakkot, mint — mondjuk — sötétszürke uccai kurta szakkót: egyszerűen azért, mert a frakk egész Európában még ma is a legmagasabb rendű és legkomolyabb ünnepi férfiviselet (tehát nemcsak „főkép a bálók speciális ruhadarabja!”), a sötétszürke uccai kurta szakkón pedig akármily komoly ember viseli, rajta van a *hétköznapi* jellege s ennél fogva a palásttal nem hozható megnyugtató összhangba. Vagyis, nemcsak szubjektív jellegű izléskérdés, hanem *objektív jellegű stíluskérdés is ez*, amelyben, ha még nem volna felállítva, most kellene felállítani egy törvényes normát. De fel van állítva, tehát meg kell tartani és meg kell tartatni. Azt pedig igazán fölösleges itt emlegetni, hogy „a református lelkipásztor nem külön ordó tagja”. Nem biz’ az, de a legszentebb földi és emberi szolgálattal megbízott testület tagja, nem egy innen-onnan tegnap összeverődött szektának az alkalmazottja, hanem egy ősi történelmi egyháznak a szolgálója, akinek tehát még a

hivatali öltözködésében is történetileg kialakult objektív normákhoz kell igazodnia és a világ folytonos mimikrizése közben e téren is bizonyos állandóságot kell megtartania és nem szabad pusztán az „egyéni jóízű” szubjektív tanácsadására bíznia magát. Végül: az Orosz Tamás cikke, illetőleg a kettőnk közti kontroverzia azt is világosan megmutatja többek közt, hogy ebben a kérdésben a fő zavart a *palást* csinálja, a maga szeszélyes változataival s még inkább a maga *nyitott* voltával, amely állandóan akút s alapjában megoldhatatlan stílusproblémává teszi az alája való öltözködés kérdését. Ha áttérnénk egy, a palást és a talár kombinációjából, de egy darabból álló *csukott* liturgikus öltözékre — amelyet XVI—XVII. századi református-lelkipásztoroseink is viseltek — egyszerre és végleg el volna vágva ennek a kérdésnek minden keserűséggyökere.

R. I.

MISSZIÓ

A sankt-andraei bibliaiskola és mi.

A mult szeptemberben két rendkívül szimpatikus egyházi vezető egyéniség érkezett Debrecenbe. Phildius Eberhard, a fenti bibliaiskola igazgatója és Lasota Károly, az intézet egyik tanára. Közelebről meg akartak ismerkedni velünk, magyar reformátusokkal, akiknek már régóta igen komoly szolgálatokat tesznek. Hálás szón kívül egyebet még nem igen kaptak. Nevezetesen több egyházi segítőmunkást képeztek már ki számunkra, kik, különösen a gyülekezeti pasztorációban — ez szinte élethalál kérdés most számunkra — igen jól beváltak. De inkább az igazgatónak adom át a szót. Különben is az ő személyes megbízásából adom az ő ismertető cikkének fordítását.

A sankt-andraei bibliaiskola (Villach mellett Karinthiában) nyolc évvel ezelőtt alapított azon céllal, hogy részt vegyen Isten Országának terjesztésében. Az *Egyház szolgálóleánya* akar lenni az által, hogy munkaerőket képez ki e válságos időkben Délkelet-Európa népeinek az Evangélium számára való megnyerésére. Úgy érezzük, hogy ezen megbízást mi Isten kezéből vettük és szent feladatunknak tekintjük. 1922 óta 27 fiatal férfit képeztünk ki a szolgálatra, kik közül tizennégy predikátor és diakónus, három evangelista, három ifjúsági munkás, három iratterjesztő (kolportőr), két zsidó és két mohamedán misszionárius. Ezek közül nyolc Jugoszláviában, hat Magyarországon öt Bulgáriában, három Ausztriában, kettő Romániában, egy Lengyelországban, egy Németországban működik s egy még további kiképzés alatt van. Ezidő szerint huszonnégy tanítványunk van s közöttük egy görög, két macedón, egy cigány is, kik családjukat és foglalkozásukat hagyták el, hogy a bibliaiskolába jöhessenek. A Muraközéből is volt egy tanítványunk, most

jelentkezett egy szlovén, aki Bulgáriában tért meg. Most még két törököt és két albánt várunk az iskolánkba. Egy osztrák, ki korábban r. kath. volt, ki most nálunk tanul, igen előkelő családból származott, de úgy elzúllott, hogy családja kitagadta. Sok hányódás után Bulgáriába került s a Rhodope hegységben favágó lett, ott ismerte meg az Evangeliumot. Csodálatosak az Istennek útjai! Egyedül övé a dicsőség!

Bibliaiskoláink nevelési rendszere.

Az említett nyers anyagból kell kiképezniünk az embereket, kit-kit az ő munkaágára. Csakugyan idézhetjük Kálvint: „Küldjétek fátöngöket nekünk, s mi majd nyílakat faragunk nektek azokból.”

Hogy történik ez? Négyféle eljárással.

1. A belső élet megtisztítása és elmélyítéseivel.
2. Jellemneveléssel (morális nevelés).
3. Oktatás és szellemi munkával (intellektuális képzés).
4. Praktikus tevékenység által (előkészület a szolgálatra.)

1. A mi bibliaiskolánk nem csupán egy biblia-theologiai szeminárium, ahol oktatunk, hanem mindenek előtt az imádság háza. Amiképpen egy gyermek úgy tanul meg beszélni, ha hall másokat beszélni, hasonlóképpen az imádkozás is az imádság légkörében tanulható meg. A lelki növekedésnek is szüksége van tápláló talajra s a bibliaiskolának is Isten házában kell lenni, ahol Isten Lelke lakozik. Mi az imádkozó életet Krisztus jó vitéze nélkülözhetetlen fegyverének tekintjük. Isten Országának munkájában ez főföltétel és alap egyszerre. Ahol imádkoznak, ott mindig történik valami, ahol nem imádkoznak, ott nem történik semmi, vagy nagyon kevés. Isten országa ott jó el, ahol Őt határozottan kéri ezért. Isten gyermekeinek a könyörgése ellenállhatatlan hatalom. Mottó János mondta: Az imádkozásra van az egyháznak legnagyobb szüksége.

2. A mi testvéreinket erkölcsileg is nevelniünk kell. Jóllehet alapelveink szerint csak hívő fiatal embereket veszünk fel, azonban újjászületett embereknek is szükségük van a nevelésre. Vannak hiányaik és hibáik, mint pl büszkeség, beképzeltség, ítélgető szellem, összeférhetetlenség, heveskedés, szeretetlenség, türelmetlenség, az igazság elferdítése, szívtisztaság hiánya. A régi embernek e darabjait lassanként le kell vetkőzniök, hogy teljesen felöltözzék az új embert. Ehhez azonban sok türelem, szeretet, mindenek fölött pedig megszentelődés kell. „Megszentelem magamat ő érettük” — mondá az Úr. Csak a megszentelődött életnek a példája hat nevelőleg a másik emberre.

A karakter nevelésére szolgál a testi munka is. Valamennyi tanítványunknak dolgozni kell, bármely társadalmi rétegből valók is. Akár csak elemi iskolát végeztek, akár érettségig tettek; úri vagy paraszt családból származtak: mind-

egyiknek ugyanazon jog jár ki. Éppen abból akarjuk megismerni őket, vajjon szívesek, szolgálat- és áldozatkészek tudnak-e lenni. Bizony voltak már olyan tanítványaink, akik nem szívesen mentek a mezőre krumplit kapálni, inkább könyveik között lettek volna. Szívesebben prédikáltak volna szépen, fekete ruhába öltözve, mint a napon izzadjanak. Ilyen esetben valami baj van. Aki alkalomadtán nem vállalkozik bármiféle szolgálatra, az Krisztus szolgájának sem alkalmas.

(Vége köv.)

EMLEKEZÉSEK

Makay Lajos emlékezete.

Még a múlt év október hó 8-án lehunyta szelid szemét a nagy álomra s 10-én szülőföldjén Abonyban, édesanyja mellé el is temetett. Négy hónapja ennek. Az én kedves szerkesztő testvérem megvárta, míg hazakerülök amerikai körutamról s így ruházta reám e tisztet, hogy mindkettőnk közös jó barátjáról s az Úr szolgálatában testvérünkről megemlékezést írjak e lap hasábjain. Négy hónapja. És lenne bár négy esztendeje: tisztán és fátyol nélkül áll előttem a Makay Lajos alakja; legfeljebb könyveim vonnak fátylat szememre és pedig nemcsak most, de míg élek, bármikor, ha reá gondolok. Úgy fáj, hogy nem lehettem ott a temetésén.

1930 január hó elején láttam utoljára. A pesti theol. konferenciáról jövet kiszálltam Abonyban s újonnan szerzett csöndes kis házikójában töltöttem egy boldog napot. Gyöngékedett már akkor is. De arra nem is gondoltam, hogy a most januári konferenciáról jövet, már csak a fejfájának integethetek.

A Makay Lajos pályafutása maga volt a megtestesült krisztusi szelidség és alázatosság. Őt ugyan nem ismerték egyházi közéleti szereplésekről. A csöndes munka embere volt. De abban annyi hűséget tanusított, hogy előtünk, akik közelebbről ismertük őt: titáni magasságban emelkedett ki sorainkból. Mintha csak Isten ezeket az ígéket írta volna magas boltozatú, nyílt homlokára: Az én erőm erőtelenség által végeztetik el... Ne mondd, hogy gyöngye vagy... Elég neked az én kegyelmem...

Amilyen szelid és csöndes volt egyénisége, éppen olyan volt testszerinti pályafutása. Nehány mondatban összefoglalható az egész.

1875-ben született Abonyban, hol édesanyja még máig is él és mindennapos templomlátogató. Pár éve eltemetett édesanyja maga volt a gyöngédség, finomság, elmélyedő hívő lélek. Középkorú Nagykörösön, a theológiát Budapesten végzete, hol első diák és szenior is volt s állandó munkatársa dr. Szabó Aladárnak és Vargha Gyulánának, kikkel együtt alapították meg és vezették hosszú éveken át a fővárosban a legelső vasárnapi iskolákat.

Nehéz idők voltak ezek. A belmissziói munka a magyar talajban annyira idegen volt, hogy a bátor úttörőknek félreértés, gúny, sőt szidalom is jutott osztályrészül.

Már széniorsága alatt megválasztották a Budaörs melletti Kamara-erdőben elhelyezett „Erzsébet-szeretetházba“ az elhagyott gyermekek otthonába igazgatólelkésznek. Ezzel a szép tisztséggel a fenntartó Nagypénteki Református Társaság azért is tüntette őt ki, mert már akkor lelkészi oklevele mellé a tanítói oklevelet is megszerezte. Itteni munkájára mindig sok szeretettel emlékezett. Hűségese segítőtársa volt itt első naptól kezdve hitvestársa, Bontovics Ilonka, ki előzőleg a budapesti Lorántffy-egylet titkára volt. Így vezette Isten össze az utait, ott az Úr szőlőjében és veteményes kertjében.

Az Erzsébet szeretetházból az örkényi református egyház hívta el lelkipásztorául, hol az 1905—8. években működött. Úgy innen, mint következő állomáshelyéről Losoncra, állandóan kijárt külföldre, Németországba és Svájcba, hol a keresztyén szeretetintézményeket látogatta, tanulmányozta. Csodálatos isteni irányítást érzett arra, hogy e téren munkálkodjék. Kivált a diakonissza-ügy állott előtte a legvonzóbban; erről idehaza cikkeket írt és előadásokat tartott.

Isten megadta Makay Lajosnak, hogy csakugyan élére kerülhetett egy diakonissza-otthonnak. A tiszántúli református egyházkerület 1913-ban elhatározta, hogy Debrecenben diakonissza-képzőt létesít s a bölcs vezetőség éles látással Makay Lajost és hű hitvesét állította az új otthon élére.

1914. év első felében még egy nagy külföldi tanulmányutat tett Makay Lajos; most már kifejezetten előtanulmányokat végzett a debreceni diakonissza-otthon megnyitása érdekében. Az otthont e sorok írójával meg is nyitották, 1914 június hó 1-én, a debreceni református Ispotály egyik emeletes épületében; tizenhat növendékkel, akiket egy rövid, izgalmas hónap mulva már az akkor kitört világháború legelőjén, át kellett adni hadikórházi szolgálatra. Nemsokára 1915 február havában, már az egész otthont át kellett alakítani hadi kórházzá, ahol körülbelül ezer sebesültet, javarészt német tiszteket ápoltak fel, kiknek háláját híven őrzi az otthon emlékkönyve.

A diakonissza-otthonbeli hadikórház vezetése mellett ellátta Makay Lajos a közeli vasúti állomáson elhelyezett betegnyugvón átvonuló magyar és német katonaság, továbbá az Augusztá-szanatorium betegeinek a lelki gondozását; ugyanitt az egész háború ideje alatt részt vett az ápolónők kiképzésében.

Ennyi hű és önfeláldozó munkának vajjon mi lett a jutalma? Emberi jutalom? Az nem. Isten látta az ő lelkét. És Isten jónak látta próbára tenni különben is törekeny testi erejét. Az Úr „azt bünteti, kit szeret, másként ő nem is

tehet“... Súlyos tifuszt kapott a kórházban s teljes két hónapon át élet és halál között lebegett a hű és igaz szolgálta.

A háború összeomlása után rettentő nehéz napok következtek a diakonissza-otthonra s annak hű pásztora. Aggódni kellett a mindennapi kenyérért s a tűzrevalóért. Szegény Lajosunk rengeteg sok meg nem értéssel találkozott. Majd jött az újabb próbatétel. Egyetlen fiacskáját már Losoncon eltemette. Most a súlyos évek terhét fokozta másik megmaradt gyermekének, a kitűnően leérettsgizett Ilonkának hosszas, keserves betegsége, majd halála. Nagy lelki erővel viselte Lajosunk a gyászt, — bár testi ereje minden pillanatban majd hogy el nem hagyta.

Igencsak ez volt oka annak, hogy elvágott a diakonissza-otthon éléről. A debreceni egyház vezetősége örömmel hívta meg vallástanárul, hol nyugalmasabb viszonyok között töltött még öt évet: 1922-től 1927-ig. Ő maga boldog időnek nevezte ezt, amit tanítványai között töltött.

1927 körül azonban megnövekedtek körülötte az estéli árnyak. Pihenni vágyott. Nyugdíjba készült. A vizsgáló orvos igen komoly okokat talált erre. Nem sokáig gondolkozott; még az 1927. évben hazaköltözött szülőföldre, Abonyba.

Az alkotni vágyó, nagyra hivatott léleknek ez már szomorú halódása volt. Tétlenség. Magárahagyatottság. Meg nem értés. Egyetlen hű örállója, hitvese volt, kinek végig kellett kísérnie a két gyermeke kálváriautja után a férj hasonló útját is.

Makay Lajos a gyakorlati keresztyénség embere volt. Tudós tiszta fő, ki az elméleti dolgokkal is izig-vérig tisztában volt; könyvei voltak legjobb barátai. De a búvárkodás az ő számára sohasem volt öncél. Nem savanyodott szobatudóssá. Kiment az élet küzdőterére s végtelen szeretettel, nagy szociális érzéssel, komoly felelősségérzettel szolgált és egyre szolgált. Szobájában volt egy Krisztuskép. Aláírva: Ich diene. Én szolgállok... Ez volt az ő eszményképe. Ahol útja elvezetett, keze nyomán vasárnapi iskolák, bibliakörök, ifjúsági egyesületek fakadtak. Foglalkozott ezeknél még keményebb munkamezővel: az iszákosság elleni Kék Kereszt mozgalommal és külmiszióval is. A kapukban dicsérik őt az ő cselekedetei.

Kitűnő írói készsége volt. Ezt is a missziói munka szolgálatába állította. Kedves, vonzó írásai valósággal olvastatták magukat. Aki kezébe vette valaha Makay Lajosnak egy-egy cikkét, alig tudta azt letenni.

Utolsó találkozásunk alkalmával még pompás irodalmi terveket szőttünk. Ennek megbeszélése közben felragyogtak a szemei. Érezte, hogy ha testi ereje fogytán is van már: ezen a téren még szolgálhat az Ő Urának, kihez hív volt mindhalálig.

A terv terv maradt... A hű szolgálta pedig hazahívatott, hogy többre bízassék. Hitünk

szemével Jézus keblére hajolva látjuk őt s e látomásra felszáradnak könnyeink.

A mi nagyon szeretett, igazán krisztusi lelkületű testvérünkről, szerény megemlékezésünket a gyászjelentéséről vett, végrendeletszerű Igével zárjuk: „*Járjatok szeretetben, miképen a Krisztus is szeretett minket és adta Önmagát miérettünk ajándéknak és áldozatul az Istennek, kedves jóillatul.*“ (Efez. V. 2.) **Uray Sándor.**

IRODALOM

Előfizetési felhívás.

A debreceni református kollégium tanítóképző-intézete f. évi május 17-én üli meg fennállásának 75 éves jubileumát. Ez alkalommal ki akarjuk adni ennek a nagymúltú, a népkultúra érdekében oly hasznos szolgálatot tett intézetnek történetét, hogy minél szélesebb körben megismerhessék annak küzdelmes múltját s jelen viszonyait. Az 5—6 ívre terjedő munka kiadása tetemes költségbe — mintegy 1000 pengőbe — kerül, amelyet az elszegényedett, nehéz anyagi helyzettel küzdő kollégium fedezni nem tud. Ezért a kollégium s közelebb a tanítóképző-intézet barátaihoz fordulunk segítségért azon kérelemmel, hogy a munka megrendelésével tegyék lehetővé annak megjelenését. Különösen kérjük erre elsősorban az intézet volt növendékeit, akik itt nyerték kiképzésüket s szereztek oklevelet.

A munka, amely tartalmazni fogja a debreceni tanítóképző-intézetben oklevelet nyert tanítók névsorát is, március vagy április hónapban jelenik meg, ha a szükséges összeg összegyűl. A munka ára 2 pengő. A tiszta jövedelmet a tanítóképzőintézeti ifjúsági segélyegylet vagyónának gyarapítására fordítjuk, amelyből annyi szegény ifjút szoktunk támogatni. Megrendelés s előfizetési díj a tanítóképzőintézet igazgató-ságához küldendő (Debrecen, Kollégium).

Debrecen, 1931 február 2.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Karai Sándor,
kollégiumi igazgató.

Dr. Veress István,
tanítóképző-intézeti igazgató.

HALOTTAINK

Két egytestvér öreg lelkész halála. Rövid időközben tért meg Teremtőjéhez két idős lelkésztestvérünk: *Bélteky Lajos* pocsaji nyug. lelkész 82 éves korában, *Bélteky Gyula* császlói lelkész 85 éves korában. A Bélteky-familia több lelkészt adott református egyházunknak, ifjú korban temették el a harmadik testvért, Bélteky Géza nyüvedi lelkészt, a legidősebb testvér, Bélteky Albert botpaládi lelkész 1911-ben hunyt el, fia Bélteky Lajos szintén lelkész, Szatmáron, most pedig Hajdúszoboszlón.

Az Úrhoz költözött agg szolgálak emléke legyen áldott!

KÜLÖNFÉLÉK

Az Országos Zsinat május hó 4-én kezdi új ülészakát.

Megvételre keresem Varjú István Káté-magyarozatait. Felkérem azt a lelkésztársamat, kinek birtokában van ez a könyv és hajlandó eladni, közölje a címét és a könyv árát Kelemen Gyula vásárosnaményi ref. lelkésszel.

Külmisziói előadás Vásárosnaményban. A Magyar Református Külmisziói Szövetség utazó titkára: Tóth Lajos vetített képes előadást tartott február hó 11-én, szerdán este 6 és 9 órai kezdettel a vásárosnaményi állami iskola termében. Komoly és nagyon értékes előadásainak keretében az Afrika, Ausztrália, Kína és India területein folyó protestáns misziók munkáját és eddigi eredményeit ismertette. Az előzetes propaganda nyomán, a társadalom minden rétegéből élénk érdeklődés nyilvánult meg az előadások iránt. A magyar külmiszió céljára 30—pengő adomány folyt be.

A református lakosság száma Csonka-magyarországon 1.777,286. Az egyházközségek száma 1183. Iskolája 1020 egyházközségnek van, 163 egyházközség nem tart fent iskolát. Iskola-épület 1634, tanterem 2510 van. A tanítók száma 2540, a tankötelesek száma 188,437. Református középiskolába 5324 tanuló jár, 15,897 református növendék nem református középiskolában végezte tanulmányait.

A máramarosszigeti református templom tornya a tűzörök kályhájából kipattanó szikrától meggyuladt és leégett. A tűz következtében a templom teteje is megrongálódott. A kár ugyan biztosítás útján részben megtérül, de a torony felépítése és a templomtető kijavítása a lélekszámban nagyon megesappant gyülekezetre nézve erejét felülmúló feladat.

A pápai református kollégium ez évben ünnepli fennállásának 400-ik évfordulóját. A főiskola falai között tanult egykor Petőfi Sándor, Jókai Mór és a magyar közélet más, számos kiválósága. Az intézet sorozatos ünnepet rendez ez alkalomból, melyre meghívják nemcsak a hazai, de a külföldi főiskolákat is. Az eddigi tervek szerint a Kollégium nyilvános kiállítás rendez gyűjteményeiből, a volt növendékek együttes találkozó tartanak és színházi előadás keretében bemutatásra kerül a Kollégium régi diákélete. Végül kerületi sportünnepély is lesz. A jubileumi ünnepet a dunántúli egyházkerület szeptember hó 6—8. napjaira tervezi.

TARTALOM: Orosz Tamás: Papképzés. Kun Béla és Révész Imre válaszával. — Megbeszélés: Orosz Tamás: Mimikri. R. I. megjegyzésével. — Miszió: A sankt-andraei bibliaiskola és mi. — Emlékezések: Uray Sándor: Makay Lajos emlékezete. — Irodalom. — Halottaink. — Különfélék.

Laptulajdonos: Dr. KUN BÉLA.

Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE 1900
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve, 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1931-620

Protestáns egyházi irodalom!

Dr. Baltazár Dezső: Elég nekem az Isten kegyelme (prédikációk) 4-50 helyett . . .	1-—
— A próbáltatások idejéből . . .	1-20
Dr. Révész Imre: Az íge fénye 2-40 helyett . . .	1-20
— Dévay Biró Máttyás tanításai (tanulmány a magyar protestáns theologiai gondolkodás kezdeteiből) . . .	4-—
— Bod Péter mint történetíró . . .	—80
S. Szabó József: Révész Imre emlékezete . . .	—40
Révész Imre élete 1826—1881 Születésének századik évfordulóján közrebocsátja a debreceni református egyház presbyteriuma . . .	8-—
Révész Imre: Kálvin élete és a kálvinizmus, egész vászonkötésben . . .	2-40

Jézus Krisztus jó vitéze.

Baráti útmutató a református lelkipásztori pálya előkészületeihez. Írták: Imre Lajos, Makkai Sándor, Révész Imre, Vásárhelyi József . . .

Dr. Szentpéteri Kun Ágota: A debreceni református nagytemplom (1805—1827.) építésének története . . .	3-—
Dr. Hegyaljai Kiss Géza: Kossuth I.	4-—
— Kossuth II.	4-—
— Árva Bethlen Kata	2-—
— Lélek és élet I.	5-—
— Lélek és élet II.	8-—
— Napfény a Hegyalján	2-60
— Lorántfy Zsuzsánna	2-80
— Magyar szívvel német földön	—80
— Nagyasszonyok a magyar reformációban	—80
— Monok története	—50
— Égő szívvel	2-—
— Császár és lelkipásztor	3-—

Baja Mihály: „Szól a harang.“ Családi, vallásos, hazafias és alkalmi költemények gyűjteménye. Ifjúsági és képes kiadás. . . . .

Dr. Erdős Károly: Az én vallásom 66
— — Fohászok 12

Ismét kapható:

Uray Sándor: Lelkészi szolgálati napló . . . . . 4-—

Ujdonságok!

Incze Gábor: Temetési beszédek	3-—
— Keresztelési beszédek	3-—
Gaál Ferenc: Az élet beszédei	6-50
Vince Elek: Mi láttuk az ő dicsőségét	5-—
Debreceni István: Sirjatok a sírokkal	4-—
— Kicsoda ez?	5-—
Győri Elemér: A kettős tüzes nyelvek fényében	5-—

„MÉLIUSZ“
könyvkereskedés Debrecen,
Ferencz József-út 26.